

Nr 141.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1927—1928 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster; given Stockholms slott den 11 februari 1927.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Majestäts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

N. J. F. Almkvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Departementschefen, statsrådet Almkvist anför:

Jag anhåller nu att få anmäla frågan om beredande av tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1927—1928 åt de präster, som fått sina löneförmåner reglerade i enlighet med 1910 års prästerliga avlöningsslagar.

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 121 häft. (Nr 141—142.)

1

Tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar nyreglerade pastorat m. fl. prästmän.

De grundläggande författningsbestämmelserna rörande den till prästerskapet utgående tillfälliga löneförbättringen återfinnas i den med riksdagen och kyrkomötet utfärdade lagen den 19 november 1920 (nr 842) angående tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster.

I denna lag stadgas, att till kyrkoherdar, komministrar och ständiga adjunkter i nyreglerade pastorat ävensom till kontraktsprostar skall jämlikt av Konung, riksdag och kyrkomöte beslutade grunder samt enligt av Konungen utfärdade närmare bestämmelser utgå tillfällig löneförbättring för ecklesiastikåret 1920—1921. För tiden efter ecklesiastikåret 1920—1921 skall, där löneförbättring av tillfällig eller stadigvarande beskaffenhet beviljats statens befattningshavare, tillfällig löneförbättring, jämlikt av Konungen och riksdagen beslutade grunder och enligt av Konungen utfärdade närmare bestämmelser, utgå till omförmälda präster.

Angående sättet för gäldandet av den till prästerna utgående tillfälliga löneförbättringen föreskrives, att dylik löneförbättring åt kyrkoherdar, komministrar och ständiga adjunkter skall för varje pastorat, såvitt angår dess prästerskap, bestridas, i den mån sådant erfordras, medelst församlingsavgifter och övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar på sätt och i den ordning 11 § 1 mom. samt 19 och 20 §§ prästlönerregleringslagen stadga. Har för bestridande av, jämte avlöning, tillfällig löneförbättring åt nu nämnda präster såsom församlingsavgifter inom ett pastorat utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet. Tillfällig löneförbättring åt kontraktsprostar gäldas från kyrkofonden.

Med föranledande av stadgandena i ovanberörda lag utfärdades i överensstämmelse med av riksdagen och kyrkomötet godkända grunder för den tillfälliga löneförbättringens utgående under ecklesiastikåret 1920—1921 kungörelse i ämnet, även den dagtecknad den 19 november 1920 (nr 843). I kungörelsen intogs med stöd av bestämmelserna i 12 och 13 §§ prästlönerregleringslagen samt i 6 § 8 mom. kyrkofondslagen föreskrifter dels om tillfällig löneförbättring jämväl åt extra ordinarie prästmän, vilkas arvoden utgå jämlikt 1 § 3 mom. adjunktsavlöningsförordningen (adjunkter i egentlig bemärkelse) eller jämlikt nyssnämnda stadgande i kyrkofondslagen (kontraktsadjunkter m. fl.), vilken löneförbättring utgår ur kyrkofonden, dels ock angående viss förhöjning av vikariearvode.

Från och med ecklesiastikåret 1926—1927 uppbär ytterligare en grupp präster tillfällig löneförbättring, nämligen extra ordinarie prästmän, vilka åtnjuta sjukledighetsarvode. Denna löneförbättring utgår ur kyrkofonden.

De för ecklesiastikåret 1926—1927 gällande bestämmelserna i förevarande avseende finnas intagna *dels* i kungörelse den 20 juni 1924 (nr 311) angående tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster m. m., *dels* i kungörelse den 18 juni 1926 (nr 289) angående tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt extra ordinarie prästmän, vilka åtnjuta sjukledighetsarvode.

Enligt kungörelsen nr 311 år 1924 utgår tillfällig löneförbättring till följande prästerliga befattningshavare: 1) kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat; 2) ständiga adjunkter i nyreglerade pastorat; 3) adjunkter i egentlig bemärkelse; 4) stifts- och kontraktsadjunkter m. fl. samt 5) kontraktsprostar.

Löneförbättringen utgår, för ecklesiastikår räknat, till kyrkoherde och komminister med 650 kronor, om den jämlikt 3 och 4 §§ löneredgeringslagen fastställda kontanta lönen (således med bortseende från ålderstillägg, skjutsersättning och hyresersättning) icke uppgår till 4,000 kronor, med 700 kronor, om den kontanta lönen uppgår till 4,000 kronor, men icke till 5,500 kronor, med 750 kronor, om den kontanta lönen uppgår till 5,500 kronor men icke till 7,000 kronor, samt med 800 kronor, om den kontanta lönen uppgår till eller överstiger 7,000 kronor. Åtnjuter befattningshavare förmån eller inkomst utöver den fastställda lönen, kan löneförbättringen undergå viss minskning eller till och med helt bortfalla. Till ständig adjunkt och adjunkt i egentlig bemärkelse utgår löneförbättringen med 15 procent å adjunktsarvodet (såväl grundbelopp som ålderstillägg och förhöjning i arvode på grund av tjänstgöring vid två ordinarie befattningar), dock högst 300 kronor. För stifts- och kontraktsadjunkt m. fl. utgör löneförbättringen 15 procent å det fastställda arvodet (såväl grundarvode som ålderstillägg), dock högst 470 kronor. Kontraktsprost slutligen äger såsom löneförbättring uppbära ett belopp, motsvarande 25 procent å prostarvode.

Särskilda föreskrifter lämnas rörande löneförbättringens utgående vid förening av tjänster.

I kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 289), vilken kungörelse av Kungl. Maj:t utfärdats med stöd av bestämmelserna i 12 och 14 §§ lagen om reglering av prästerskapets avlöning, sådana dessa lagrum lyda enligt lag den 21 november 1925 (nr 458), stadgas, att extra ordinarie prästman, vilken åtnjuter sjukledighetsarvode jämlikt bestämmelserna i §§ 1—5 av kungörelsen den 21 november 1925 (nr 459) angående extra ordinarie prästmans avlöningförmåner under tjänstledighet på grund av sjukdom, äger uppbära tillfällig löneförbättring enligt de grunder, som gälla för adjunkt i egentlig bemärkelse.

Efter denna redogörelse för bestämmelserna rörande den till prästerskapet under innevarande ecklesiastikår utgående tillfälliga löneförbättringen ber jag att få övergå till frågan om löneförbättring för ecklesiastikåret 1927—1928. Beträffande den i det föregående omnämnda förutsättningen för dess utgående, nämligen att löneförbättring av tillfällig eller stadigvarande beskaffenhet beviljats statens befattningshavare för motsvarande tid, vill jag erinra om att Kungl. Maj:t i en förut denna dag avlåten proposition föreslagit riksdagen medgiva, att tillfällig löneförbättring må under budgetåret 1927—1928 utgå till vissa statens befattningshavare.

Vad beträffar *grunderna för den tillfälliga löneförbättringens utgående* har prästernas löneförbättring för ecklesiastikåret 1926—1927 avpassats med hänsyn till den löneförbättring, som under motsvarande tidsperiod utgår till statens befattningshavare. I nyssnämnda proposition föreslås, att den stats-tjänstemännen under budgetåret 1927—1928 tillkommande tillfälliga löneförbättringen skall för därav berörda befattningshavare utgå efter i stort sett

samma grunder som under budgetåret 1926—1927. Med hänsyn härtill torde för prästernas vidkommande böra för ecklesiastikåret 1927—1928 i huvudsak tillämpas samma grunder för löneförbättringens utgående, som för närvarande gälla. I ett avseende synes emellertid anledning till ändring förefinnas, nämligen i det i det föregående berörda fallet, att löneförbättringen kan under vissa förutsättningar undergå minskning eller helt bortfalla. I § 2 mom. 2 i kungörelsen den 20 juni 1924 (nr 311) stadgas härom:

Åtnjuter kyrkoherde eller komminister på grund av donation av enskild någon särskild förmån utöver lönen, på sätt omförmåles i 7 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning, eller uppbär han utöver lönen inkomst av prästänkesäte, eller har församling jämlikt 10 § sagda lag beviljat honom förhöjning i lönen, skall den tillfälliga löneförbättringen icke utgå med högre belopp än att den tillsammans med det belopp, som, på sätt nyss är sagt, tillkommer vederbörande utöver lönen, uppgår till 800 kronor.

Beträffande det här angivna fallet, att löneförbättring reduceras med hänsyn till löneförhöjning, som jämlikt 10 § lönereglingslagen beviljats kyrkoherde eller komminister, har *centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen* i skrivelse den 18 februari 1926 anfört:

Genom förberörda bestämmelser annulleras i väsentlig mån den löneförhöjning, som församlingen ansett skäligen och av Kungl. Maj:t stadfästats, ja det kan hända, att den så gott som helt och hållet försvinner. Härtill kommer att som denna tillfälliga löneförhöjning skall utbetalas av pastoratet utan anlåtande av vanliga lönededel, så får pastoratet utbetala summan, men prästen får endast en del därav, resten ingår till kyrkofonden.

Detta förhållande måste betraktas som en uppenbar orättvisa mot såväl präst som pastorat och innebär i själva verket ett upphävande av 10 § lönereglingslagen. Detta frestar ock till ett kringgående av lagen.

Det sätt varpå detta missförhållande kan rättas synes vara att löneförbättring får beräknas å löneförhöjning enligt 10 § lönereglingslagen på samma sätt som på den andra lönen.

Över centralstyrelsens berörda framställning hava *kammarkollegiet och statskontoret* den 27 maj 1926 avgivit gemensamt utlåtande och därvid anfört:

Beträffande omförmålda bestämmelse i § 2 mom. 2 yttrades i motiven till den i ämnet först utfärdade kungörelsen att densamma anslöte sig till vad i mom. 6 i kungörelsen den 27 juni 1919 angående tillfällig löneförbättring under år 1919 för viss personal inom den civila statsförvaltningen föreskrivits beträffande lärare, som på grund av donation m. m. åtnjöte högre inkomst å tjänsten än den avlöning, som eljest i allmänhet tillkomme motsvarande befattningshavare.

En jämlikt 10 § beviljad löneförhöjning medför i följd av nyssberörda § 2 mom. 2 oftast ej en ökning av lönen, motsvarande den beviljade förhöjningen. Som exempel kan anföras följande. För en präst, som åtnjuter tillfällig löneförbättring med 650 kronor, innebär en enligt sagda 10 § beviljad löneförhöjning av 150 kronor en verklig ökning av lönen till mot-

svarande belopp, men en löneförhöjning därutöver till och med 800 kronor föranleder ingen ytterligare ökning av lönen, därför att den tillfälliga löneförbättringen minskas med motsvarande belopp. I den mån åter löneförhöjningen i det nu tänkta fallet överstiger 800 kronor, medför det överstigande beloppet en verklig ökning av lönen. Av det sagda följer att om en församling önskar bereda sin präst en verklig löneökning av 800 kronor, måste församlingen bestämma löneförhöjningen till detta belopp med tillägg av det bortfallande beloppet tillfällig löneförbättring, i det nu antagna fallet 650 kronor, eller tillhopa 1,450 kronor.

Det måste erkännas att en anordning av berörda beskaffenhet måste anses synnerligen otillfredsställande och dessutom från församlingarnas sida framträda som icke mindre obegräplig än obillig. Ämbetsverken anse därför att ändring bör vidtagas i omförmälda § 2 mom. 2 i kungörelsen om tillfällig löneförbättring i syfte att en jämlikt 10 § löneregleringslagen beviljad löneförhöjning ej må minska den tillfälliga löneförbättringens belopp.

På grund av det anförda hemställa ämbetsverken, det täcktes Kungl. Maj:ts vid framläggande till 1927 års riksdag av förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1927—1928 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. fl. beträffande dessa grunder föreslå sådan ändring att förhöjning i lönen, som församling jämlikt 10 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning beviljat präst, uteslutes vid uppräkningen i § 2 mom. 2 kungörelsen den 20 juni 1924 (nr 311) av de löneförmåner, tillsammans med vilka den tillfälliga löneförbättringen får uppgå till högst 800 kronor.

Genom stadgandet i 10 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning har församling medgivits rätt att under närmare angivna förutsättningar höja lön, som enligt sagda lag bestämts för viss tjänst. Verkan av en sålunda tillkommen löneförhöjning kan emellertid genom omförmälda bestämmelse i § 2 mom. 2 i kungörelsen om tillfällig löneförbättring delvis eller helt utebli för vederbörande prästman, vilket ock av centralstyrelsen samt kammarkollegiet och statskontoret påvisats, även om vad centralstyrelsen i övrigt anfört ej fullt motsvarar de verkliga förhållandena. Att på nyss angivet sätt först genom ett stadgande tillerkänna en församling befogenhet att förbättra prästerskapets avlöning och sedan genom en annan författningsbestämmelse neutralisera verkningarna av den sålunda särskilt medgivna rätten, lärer icke kunna anses lämpligt. Jag ansluter mig därför till det av ämbetsverken tillstyrkta förslaget, att momentet i fråga må erhålla sådan ändrad lydelse, att tillfällig löneförbättring får utgå oberoende av löneförhöjning jämlikt 10 § löneregleringslagen.

I detta sammanhang vill jag beträffande den tillfälliga löneförbättring, som skall utgå för tiden från och med den 1 maj 1927, ytterligare påpeka följande.

Med hänsyn till den tillfälliga löneförbättringens egenskap av att vara en tillhörighet till lönen åtnjutes dylik löneförbättring jämväl av avliden befattningshavares tjänstårs- och nådårsberättigade stärbhusdelägare, varjämte tillfällig löneförbättring utgår under tid, då prästerskapets änke- och pupillkassa enligt reglementet den 6 november 1874 åtnjuter den behållna inkomsten av

Departement-
schefen.

prästerlig tjänst. Det har icke ansetts nödigt att i kungörelsen om tillfällig löneförbättring intaga någon uttrycklig bestämmelse i detta hänseende.

Jämlikt beslut av riksdagen och kyrkomötet hava numera meddelats ändrade bestämmelser i fråga om den stärbhus efter präst tillkommande förmanen av tjänst- och nådår ävensom i samband därmed beretts förbättrad pensionering från nämnda kassa. Författningar i ämnet utfärdades den 17 december 1926. Genom kungörelse nr 528 tillerkändes därvid prästerskapets änke- och pupillkassa ett års behållen inkomst dels av varje ordinarie prästerlig befattning utom sådana, där vid först inträffande ledighet inkomsten på grund av särskilda bestämmelser uppbäres av nådårsberättigat stärbhus, dels ock av varje ständig adjunktsbefattning. Jämväl under det nya vakansår, varunder kassan sålunda får uppbära behållen inkomst av prästerlig tjänst, bör uppenbarligen tillfällig löneförbättring utgå. Av skäl som framgår av det förut sagda torde emellertid någon bestämmelse härom icke behöva intagas i kungörelsen om tillfällig löneförbättring.

Jag vill vidare framhålla, att det lärer få anses utslutet att tillfällig löneförbättring beräknas å de lönetillägg, som församlingarna jämlikt bestämmelse i lag förutnämnda den 17 december 1926 (nr 526) skola från och med den 1 maj 1927 utgöra till kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat i anledning av nådårsrättens upphörande ävensom till ständiga adjunkter. Sagda lönetillägg äro nämligen i sak endast en avgift till prästerskapets änke- och pupillkassa för beredande av pension ur kassans försäkringsfond. Ej heller bör tillfällig löneförbättring beräknas å den arvodesförhöjning av 60 kronor, som på grund av stadgande i kungörelse den 17 december 1926 (nr 530) angående ändrad lydelse av 1, 10 och 11 §§ i den s. k. adjunktsavlöningsförordningen skall utgå till adjunkt i egentlig bemärkelse, som vunnit delaktighet i förberörda fond. Syftet med arvodesförhöjningen är nämligen att minska vederbörandes kostnader för avgifter till kassan. För att emellertid förebygga, att misstag begås vid fastställandet av de belopp, vilka skola utgå som tillfällig löneförbättring åt ständiga adjunkter och adjunkter i egentlig bemärkelse, torde förtydligande bestämmelser i förevarande avseende böra meddelas. I fråga om tillfällig löneförbättring till kyrkoherdar och komministrar synes med hänsyn till avfattningen av bestämmelserna om sagda löneförbättring något motsvarande förtydligande icke erfordras.

Jag övergår härefter till frågan om *kostnaden för den tillfälliga löneförbättringen*.

Enligt vad av det redan sagda framgår, fördelas ifrågavarande kostnad i vissa fall mellan pastoraten och kyrkofonden under det densamma i andra fall utgår allenast av nämnda fond. Med ledning av en av kyrkofondskommittén verkställd undersökning och kalkyl rörande ifrågavarande kostnad för ecklesiastikåret 1923—1924 och densammans fördelning, vars resultat finnes intaget i det vid Kungl. Maj:ts proposition den 16 mars 1923, nr 178, i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, har inom ecklesiastikdeparte-

mentet verkställtts beräkning i nämnda avseenden i vad rör ecklesiastikåret 1927—1928. Resultatet av denna beräkning framgår av nedan intagna tablå.

	Totalbelopp	Av totalbeloppet bestri- des av	
		pastoraten	kyrkofonden
	Kronor	Kronor	Kronor
Kyrkoherdar, komministrar, ständiga adjunkter	1,525,000	705,000	820,000
Adjunkter i egentlig bemärkelse	40,000	—	40,000
Kontraktadjunkter m. fl.	5,000	—	5,000
Kontraktspöstar	16,000	—	16,000
Sjuklediga e. o. präster	1,200	—	1,200
Summa	1,587,200	705,000	882,200

Såsom synes av tablån uppgår totalkostnaden till 1,587,200 kronor, av vilket belopp 882,200 kronor kunna beräknas komma att belasta kyrkofonden.

Rörande kyrkofondens förmåga att bära de fonden åliggande utgifterna för den tillfälliga löneförbättringen har kyrkofondskommittén utförligt yttrat sig i sitt den 17 november 1919 avgivna betänkande VI angående tillfällig löneförbättring åt här förevarande prästmän. Till detta kommitténs yttrande, vilket finnes i huvudsakliga delar intaget i det vid propositionen nr 336 till 1920 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, sid. 31—34, ber jag få hänvisa. Det torde vara tillräckligt att allenast erinra därom, att på grund av löneförbättringens karaktär förutsattes, att densamma skulle utgå före dyrtidstillägget, d. v. s. att dyrtidstilläggets storlek finge lämpas efter fondens förmåga att jämte fastställda löner och tillfällig löneförbättring ävensom fonden eljest åliggande utgifter bestrida jämväl dyrtidstillägget.

Enligt å statskontorets fondbyrå verkställda approximativa beräkningar uppgick kyrkofondens behållning den 31 december 1925 till omkring 30,256,000 kronor. Fondens fordran hos domänstyrelsen kunde samma dag uppskattas till cirka 6,400,000 kronor. Den 31 december 1926 hade enligt å fondbyrån verkställda beräkningar fondens behållning ökats till omkring 33,200,000 kronor. Fordringarna hos domänstyrelsen kunde då approximativt beräknas till 4,728,000 kronor.

I förevarande sammanhang torde det vara riktigast att icke räkna med de hos domänstyrelsen inestående medlen, enär enligt 1910 års ecklesiastika lönelagstiftning med begreppet kyrkofonden endast avses de medel, som befinna sig under statskontorets förvaltning. Kyrkofondens inkomster under år 1926 kunna alltså anses hava överstigit dess utgifter — dyrtidstillägget inberäknat — för samma tid med 2,944,000 kronor.

Någon anledning till tveksamhet förefinnes alltså icke rörande kyrkofondens förmåga att bära den på fonden belöpande andelen av kostnaden för ifrågavarande löneförbättrings utgående under ecklesiastikåret 1927—1928.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till de prästmän, som finnas omförmälda i lagen den 19 november 1920 (nr 842) angående tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, må under ecklesiastikåret 1927—1928 utgå tillfällig löneförbättring efter de allmänna grunder, som av mig i det föregående angivits.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, gilla ävensom förordna, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Breitholtz.
